

Kronika

Visst är det kul med nätrevolutionen, skriver Jan Söderqvist. Men vilken yrkesmänniska har tid att surfa i timmar?

Vikten av att slappa

Tidig vardagskväll. Jag ser på *Rapport* i TV, samtidigt som jag läser tidningar, samtidigt som jag pratar i telefon. Det vill säga: Jag lyssnar med ett halvt öra till TV:n; jag skummur igenom en mängd tidningar och tidskrifter, noterar innehåll för att kunna gå tillbaka vid ett senare tillfälle, eventuellt. Jag ägnar alltför liten uppmärksamhet åt den jag pratar med och det jag pratar om.

Genom att slösa med pengar annonserar vi välstånd för att locka till oss en attraktiv partner, vilket alla puritaner ogillar. Men naturen belönar slöseriet.

TV-kanalen SVT24, som sänder nyheter dygnet runt. Den riktar sig till mig, inser jag motvilligt. "Dagens människa är ju så stressad, och morgondagens människa kommer att vara ännu mer stressad", säger redaktionschefen.

Alltså – det är det hon menar – är det inte bara så att det finns ett uppdymt behov av hennes aldrig vilande TV-kanal. Det är också så att den med sin nyhetsstress liksom ger uttryck för såväl dagens som morgondagens tidsanda. Fast jag undrar om inte både redaktionschefen och jag själv är fel ute.

Så här: Varken jag eller redaktionschefen kommer att tillhöra de verkliga vinnarna på nätet. Varken hon eller jag har tid att lekfullt surfa i timtal, och på så sätt göra oss genuint hemtama, och kreativa, i det nya mediet. Eller rättare sagt: Varken hon eller jag unnar oss att ägna all den tiden åt något så lättsinnt som nätsurfande. Det känns inte effektivt. Det känns som slöseri. Och det är därför, som Kevin Kelly påpekar i sin bok *New Rules for the New Economy*, som vi blir omsprungna av alla osnutna 20-åringar. Slöseri är i själva verket rena investeringen.

Trendiga tidskrifter som till exempel *Fast Com* pany skriver ideligen nya artiklar om arbetsnarkomanis alla eländiga konsekvenser. Somliga texter får litet grann av stödgruppsmöte över sig, den ena karriärmissbrukaren efter den andra vittnar om en trostlös tillvaro i framgångsdrogens hårda grepp. "Jag älskade mitt jobb på Nike, men det slutade upp allt annat", bekänner en ung kvinna i senaste numret. "Jag hade inget liv."

Och det verkligt trösterika är, som sagt, att närighet och vishet tycks kunna gå hand i hand. Arbetsnarkomanen när, enligt en allt vidare spridd mening, bara halvvägs till toppen och fastnar på mellanchefnivå. Där någonstans krokarna han eller hon, där visar sig den överdrivna flitens bakside i form av enkelspårighet och osjälvdighet. Medan den med tid mer slösaktige glatt klättrar vidare mot toppen.

Till och med slöseri med pengar är av godo, det menar åtminstone en viss Geoffrey Miller i en essä i februari-numret av *Prospect*. Sportbilar och ärgångsviner är våra motsvarigheter till påfågels pråliga stjär. Än om att slösa med pengar annonserar vi välstånd för att locka till oss en attraktiv partner, vilket alla puritaner ogillar. Men naturen belönar slöseriet, och hela vår kultur vore otänkbar det förutan. Det är vårt sinnrikt kreativa resurslösande i varierande former, alltifrån Armani-kostymer och dyra semesterresor till poesi och lärda studier, allt med det underliggande syftet att manifesteras status och göra oss sexiga, som är det verkligt märkliga med vår art, menar Miller.

Jag fantiserar redan om hur jag ska spendera mitt artikelhonorar.

26 mars 1999
JAN SÖDERQVIST

Skald och spion

Själfullhet kan förenas med sinstra talanger. Wilhelm Engström anmäler en brittisk Wordsworth-biografi.

När William Wordsworth år 1843 utnämndes till kunglig hovpoet innebar detta att ämbetet, som under några hundra år degenererat till ett simpelt politiskt belöningsinstrument, i någon mån blev återupprättat. Den 73-åriga Wordsworth stod på höjden av sin popularitet och hade axlat rollen som nestor i det tidigviktorianska etablissemangen.

Biografi

Kenneth R Johnston
*The Hidden Wordsworth
– Poet-Lover-Rebel-Spy*
W W Norton & Co, 1998

Att vägen dit var krokig och kulminerade med en annorlunda karriär som hemlig agent visade med all önskvärd tydlighet i Kenneth R Johnstons biografi. Redan under studieåren i Cambridge gav Wordsworth prov på ett rastlöst och äventyrligt kynne och misslyckades i likhet med så många andra stora poeter med att avlägga examen. Tiden i Cambridge följdes av en årsång vistelse i Frankrike där han svedes med i den revolutionära yran. Den unge skalden blev övertygad om att naturen och förnuftet nu marscherade i takt med varandra med sikten inställt på 1800-talet.

Säll den som lever i en sådan gränyng. Att vara ung var himlen själv.

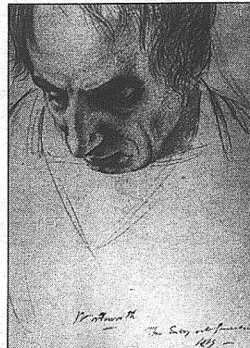
Efter återkomsten till England drogs Wordsworth snart till avantgardistiska och republikanska kretsar, något han beskriver som ungdomsmynder i sin självbiografiska dikten *The Prelude*. Detta verk, som publicerades först efter hans död, är ett lysande exempel på historisk efterkonstruktion. Förmodligen lyckades Wordsworth så väl med att sopa igen spåren efter sig att flertalet litteraturvetare avstått från att ägna den unge Wordsworths ljusskygga aktiviteter mer än ett flyktigt intresse.

Provokator besöker Valand

En modernist ska helst inte kunna teckna alla men en kitschmålare måste åtminstone kunna sätta fyra ben på älgen vid tjärnen. Så löd en av många pikar levererade av den norska konstens grånade *enfant terrible* Odd Nerdrum på besök i Göteborg. Aulan på Valands konsthögskola var fullsatt och mer där till. Typiskt nog var bara en handfull Valand-älvor där. De övriga var kanske upptagna med att videofilma varandras toalettbesök.

Nerdrum angrep modernismen som uttryck för en dogmatisk och förtryckande utvecklingsoptimism. Modernismen blev snabbt etablissemang och minst lika inkräkt och korrumperad som den gamla akademikosten, men med litet eller inget av dess hantverkskunnande.

När generationskamrater blev till sig över Rauschenbergs get

Wordsworth. Utkast till en oljemålning av Benjamin Robert Haydon 1815.

År 1798 var hotet från Frankrike som störst och revolutionskräcken spred sig om en löpeld över hela England. Jakten på misstänkta och verkliga spioner pågick för fullt. Wordsworth hade slagit sig ned tillsammans med sin syster Dorothy och diktarkollegan Samuel Taylor Coleridge i byn Nether Stowey i Somerset och ådrog sig den beryktade spionjägaren James Walshs intresse.

Misstankar väcktes

De båda skaldernas främmande dialekt samt deras nattliga promenader över Quantock Hills, varifrån den strategiskt viktiga Bristolkanalen kunde observeras, ledde också till att lokalbefolkningens misstänksamhet väcktes. Situationen blev ohållbar och syskonen Wordsworths vistelse på Alfoxden House kom att inskränkas till ett år.

Under sin vistelse i Nether Abbey besöktes Wordsworth och Coleridge av flera samhällsomsörtare och upprorsmakare varav "medborgare" John Thelwell var den mest beryktade. Johnston framlägger indiciet för att Wordsworth värvats av det engelska kontraspionaget så tidigt som 1795 och att han vid denna tid (1798) var i full färd med att rapportera sina vänners och kollegers förehavanden.

Ett nyckelbevis som hittills undgått upptäckt utgörs av en avlö-

ningsbok som fördes av inrikesministern William Cavendish, hertig av Portland, i vilken två utbetalningar gjordes till "Mr Wordsworth" tillsammans med motsvarande betalningar till Sir James Crauford och Richard Ford. Sir James ledde den engelska underrättelseverksamheten i Hamburg och Ford var ansvarig för ett vidsträckt agentnät på hemmaplan.

I september 1798 arresterades syskonen Wordsworth till Tyskland, sedan William avslutat diktantologin *Lyrical Ballads*, till vilken han själv bidragit med bland annat *Lines composed above Tintern Abbey*. Johnston menar att huvudsyftet tycks ha varit att kartlägga eventuella franska sympatier bland briter i exil samt att kartlägga fiendesidans spioner.

Johnston framlägger indiciet för att Wordsworth värvats av det engelska kontraspionaget så tidigt som 1795.

Under sjörens från Yarmouth till Hamburg inledde syskonen Wordsworth en bekantskap med en charmerade gallisk lättving vid namn de Leutre. Johnston leder i bevis att denne i själva verket var en slipad agent besoldad av den franska direktorialregeringen och att Wordsworth avslöjade honom och rapporterade till Sir James Crauford, som i sin tur kunde informera London om de Leutres ankomst till Hamburg.

Inga spektakulära resultat

Syskonen reste vidare till Goslar i Tyskland och upplevde där den kallaste vintern i mannaninne. Här fortsatte William sin underrättelseverksamhet, dock utan att uppnå några spektakulära resultat, och påbörjade arbetet med *The Prelude*.

Wordsworth tycks ha kryssat skickligt mellan sina radikala vännare, vars förtroende han bibehöll, och den engelska underrättelsetjänsten som betalade hans lön. Johnstons blottläggande av denna hittills okända sida av den unge poeten liv gör denna omfattande litteraturhistoriska biografi till en läsoplevelse utöver det vanliga.

WILHELM ENGSTRÖM

Bara 6 dagar kvar!

Ännu löper Finanstidningens

SM i dunkel svenska

Läsekreten menas att till kulturredaktionen insända publicerade satsersom 1) utger sig för att säga något djupsinnt, men 2) saknar begrundat innehåll. Källhänvisning obligatorisk. Sänd bidrag senast 1 april till:

"SM"
Knut Carlqvist
Box 149
620 10 Burgsvik

Det vinnande bidraget belönas med Svenska Akademiens Ordlista.

Hvad får lille Karl till Jultkapp? Jo, *Sjysk Jeppanke Kriget* – 98- och lästidigt i 4 serier – framställa i form av stämplat. Billig och mycket underhållande lek för barn i olika åldrar. Rekvisita och inläsning för barn i postanstalt, erbjuds en proberis båt och billett. *Abba Fröberg, Flingsburg.*

PER-OLOF BOLANDER